

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

4. Nostra secunda conclusio ponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

Quæst. I. Quid sit prædicamentum, &c. 503

videlicet casus; ergo non est recta definitio, quia in ea non explicatur essentia definiti ut convenit, v. g. hæc non esset bona definitio filij est pater generans Filium, quia Filius in recto deberet poni, & pater in obliquo, & ideo in recto definiretur sic est genitus à patre; ergo similiter in nostro casu non est recta præsens definitio.

24 Secundo peccat vicio longitudinis, & prolixitatis, nam ut ex summulis patet, definitio debet esse brevis, & clara; ergo non est recta.

25 Tercio, quia illa particula quæ ponitur in definitione sub vno quodam genere quo nihil est superius, veritate caret, nam falsissimum est dicere capita prædicamentorum ita esse suprema ut non detur aliud genus supra illa, hoc enim latissime demonstrabitur *quæst. sequenti*.

SUBSECTIO IV.

Nostri secunda conclusio ponitur.

26 Secunda conclusio, hæc est recta definitio prædicamentorum: Prædicamenta sunt prædicata essentialia disposita ordine superioris, & inferioris à supremo genere illius ordinis, usque ad infimam speciem. Hæc est sententia expressa Divi Thomæ *opusculo 48. cap. 1. in principio*, ubi sic ait, quia prædicamentum dicitur quædam prædicabilia seu prædicata ordinata in ordine prædicamentali.

27 Aliter potest hoc modo definiri: prædicamentum est constitutum ex prædicatis essentialibus dispositis inter se secundum ordinem superioris, & inferioris: sed quia hæc definitio æquivocatione laborat in particula illa, constitutum, ideo postponitur prima.

28 Et eam sic explicio, inter duas rationes, quarum una est ens rationis, & altera ens reale principalior locum debet obtinere ens reale quam ens rationis, & ideo in constitutione, seu definitione prædicamenti in recto ponuntur prædicata essentialia, quæ sunt ens reale; ordo autem quia est ens rationis in obliquo ponitur, quia talis obliquus indicat rem sic significatam per talem casum; minus principaliter pertinere ad rationem definiti, & ideo dicitur in nostra definitione disposita ordine.

29 Per illam particulam prædicata essentialia disposita, docetur prædicamentum ordinari ad cognoscendum naturas rerum, quæ non possunt cognosci nisi tali ordine disponantur constitutiva essentialia earum, scientia enim medijs præmissis, & propositionibus habetur de rebus, quæ propositiones debent fieri necessario ad concludendum in syllogismo ex prædicatis essentialibus, quibus constituuntur subiecta, quorum naturam percipere intendit scientia per syllogismos evidentes, & demonstrationes, in quibus prædicata recte disponuntur, & enuntiantur de subiectis, quibus apte scientia comparatur, talique scientia verum à falso distinguimus circa essentias rerum, captiones fallaces evitamus, laqueosque deceptionum vel scindimus vel dissolvimus, sunt enim prædicamenta quasi rerum omnium, quæ in orbe terrarum reperiuntur quasi exercitus, & phalanges validissime, quibus recto ordine dispositis contra errorum, & ignorantie tenebrarum manus, & catervas bellum fortiter inimus, & veluti apperto Marte dimicantes hu-

iusmodi adversarios in fugam convertimus, ac terga vertere cogimus manifeste, & tandem desideratam, gloriosamque victoriam reportantes io triumpho, io triumpho, ingenti gaudio perfusi canimus iucundissime.

Dicitur à ordine, quia sine illo potius aggregatio quam prædicamentum esset, sine quo propositus finis nullo modo acquireretur, quæ ordo ut diximus non est realis: sed rationis cum fundamento tamen à parte rei eo modo quo supra diximus de universalibus in tractatu illorum.

Dicitur à supremo genere, non quia aliud superius genus non reperiatur: sed quia licet detur aliud, nihilominus est primum in eo ordine, vel substantiæ vel quantitatis vel qualitatibus, &c. sub qua omnes, v. g. substantiæ completæ quatenus distinguuntur à quantitate, qualitate, & cæteris comprehenduntur, ideoque data opera non à primo, seu à summo genere, (quia hæc verba significant non dari aliud prius genus supra illa) sed à supremo diximus, supremum enim quocumque maxime universaliter dicitur.

Ponitur usque ad ultimam seu infimam speciem, quia series prædicamenti in atoma specie consumatur, individuum autem non ingreditur prædicamentum. Quod sic probatur. Nam prædicamentum sunt prædicata essentialia, quæ de individuo prædicantur: sed prædicata essentialia, quæ de illo dici possunt finiuntur, & sistant in atoma specie: sed individuum est extra speciem, & est ipsum subiectum de quo illa prædicantur; ergo individuum non continetur in prædicamento, præcipue, quia quidquid addit individuum ultra infimam speciem est extra essentiam individui, ita ut quidquid progreditur ultra speciem infimam non sit essentialiter singulari: ergo optime dicitur in definitione à supremo genere usque ad infimam speciem.

Ultima conclusio: prædicamenta sunt tantum decem, quam conclusionem amplector potius propter auctoritatem tot gravium Doctorum, quam propter rationum pondera, & evidentiam, quia ut ait P. Suarez, hæc veritas non est per se nota, quæ enim evidens, aut immediata connectio est inter illa extrema: solum enim congruentia possunt asserri ad huiusmodi conclusionem confirmandam, quas statim proferemus: sed ubi deficit claritas demonstrationum cogit pondus auctoritatum gravissimorum Doctorum, quorum adeo infixa est medullis hæc sententia, ut de illa hæc verba protulerit P. Suarez *tom. 2. metaph. disp. 39. sect. 2. num. 12*. Iam vero tam est receptum philosophicum dogma de numero decem prædicamentorum, & consequenter de numero novem generum accidentium præter substantiam, ut quasi temerarium in philosophia existimetur hoc in dubium revocare, illud ergo ut certum supponamus ex communi sensu, & ore omnium, & rationem sufficientem illius investigemus, si ille.

Hanc appertis verbis tueretur Aristoteles in *Logica, lib. de categoriis cap. 4.* ubi sic annumerat decem prædicamenta; eorum, quæ nulla complexione dicuntur singula aut substantiam significant, aut quantitatem, aut qualitatem, aut ad aliquid, aut ubi, aut quando, aut situm esse, aut habere, aut agere, aut pati, quod præterea satis clare *lib. 5. metaph. cap. 7.* expressit ibi, ut autem substantia quidem, inquit, ut in summa dicamus

tamus vel ut homo equus, quantitas autem ut bicubitus, tricubitus: Qualitas ut album ad aliquid ut duplum dimidium maius; ubi vero in foro, &c. Quando autem ut heri: situm vero esse ut sedet: habere autem ut calceatum esse: agere vero ut secare, vrere, pati ut secari, vrere, sic philosophus, & postea data opera vnumquodque predicamentum sortitur, & omnia latissime per quinque sequentia capita explicat.

35 Divus Augustinus Doctor Cherubicus, non solum auctoritate sed etiam ratione favet huic conclusioni *lib. de decem categoriis, cap. 8.* his verbis, nam, & qui dicit aliquid duo dicit, quod est, & id quod est non potest ab altero intelligi, nisi dicatur, eorum ergo quæ nulla sui copulatione dicuntur, quodcumque singulare dictum fuerit, aut usiam significat, aut quantitatem, aut qualitatem, aut ad aliquid, aut iacere, aut facere, aut pati, aut ubi, aut quando, aut habere. Hæc sunt categoriæ decem, quarum prima usia est, scilicet quæ novem cæteras subinet. Reliquæ vero novem *opus 68. nota*, id est accidentia sunt. Ex quibus novem sunt alia in ipsa usia, alia extra usiam, alia intra, & extra. Quantitas, qualitas, & iacere in ipsa usia sunt, mox enim ut usiam, vel hominem, vel equum dixerimus advertamus necesse est bipedalem, quadrupedalem, aut album, aut nigrum, aut stantem, aut iacentem.

Hæc in ipsa usia sunt, & sine hac ipsa esse non possunt; alia sunt extra usiam ubi, quando, habere, & locus ad usiam non pertinet, & tempus, & vestiri, & armari, sed ab usia separata sunt. Alia sunt communia id est, & intra, & extra usiam; ad aliquid, & facere, & pati: ad aliquid ut magis, & minus; utraque enim dicinon possunt nisi coniuncto altero, quo magis sit vel minus. Propterea ergo vnum in se habet aliud extra se; Item facere extra est, & intra ut cedere quisque non potest dici nisi alterum cædat, vel legere, nisi ipse legens aliud sit aliud quod legitur: ita ergo, & usia hæc est, & extra usiam. Pati similiter cædi enim, vel vri nullus potest nisi ab altero patiatur. Propterea hæc quoque, & in usia est, & extra usiam, sic Divus Augustinus, quem toto pectore Angelicus Doctor veluti discipulus magistrum sequitur *opus 49. de decem categoriis, seu de predicamentis, & 3. lib. phys. lect. 9. & 5. metaph. lect. 5.* rationem Divi Thomæ ex his omnibus locis collectam sic adducit P. Fonseca, *lib. 5. metaph. cap. 7. quæst. 2. sect. 3.* quam omnium optimam vocat ipse Fonseca.

36 Cum primæ substantiæ sint prima subiecta, in quibus proinde cernuntur, & de quibus prædicantur omnia attributa, quæ per se in prædicamento ponuntur, ex vario modo essendi huiusmodi attributorum in primis substantiis, & de eisdem prædicandi colligendus est prædicamentorum numerus: sunt autem decem modi, quibus aliquid in eis esse potest, de eisdemque prædicari, totidem igitur sunt prædicamenta, non plura, aut pauciora; assumptio ex inductione, & ratiocinatione ostendi potest, inductione quidem ex varia quærendi ratione, quo pacto eorum quæ modo aliquo insunt in primis substantiis, & de illis prædicantur, alia pertinent ad quæstionem quid est: quæ necessario sunt substantiæ, alia ad quæstionem quantum est: quæ nisi quantitates esse non possunt ut esse bicubitus; alia ad quæstionem quale est proprie, ac præcise sumptam: quæ haud dubie qualitates sunt, ut esse album; alia ad

quæstionem ad quid refertur: quæ sunt relationes; alia ad quæstionem quid agit: quæ actiones sunt, ut verberare; alia ad quæstionem quid patitur: quæ passiones sunt, ut vri; alia ad quæstionem ubi, nempe varia loca, alia ad quæstionem quo pacto situm est, variæ nimirum positiones ut sedere; alia ad quæstionem habitus, vestitum, togatum esse; cum ergo nullus se offerat quærendi modus, qui sub ijs non contineatur, patet inductione decem esse modos essendi in primis substantiis de eisdemque prædicandi.

Ratiocinatione vero per divisionem hoc modo. Quia quidquid modo aliquo inest in prima quavis substantia, & de eadem prædicatur, vno e tribus modis illi convenit, aut enim pertinet ad eius essentiam, aut non pertinet quidem, sed solum illi inhæret, aut nec pertinet ad essentiam, nec inhæret, sed solum extrinsecus afficitur: si pertinet ad essentiam primæ substantiæ est substantia; si non pertinet sed tantum inhæret illi; aut cõvenit illi absolute, aut comparate: si absolute, aut sequitur materiam, aut formam; si materiam est quantitas; si formam est qualitas: si vero convenit comparate, aut comparate ad aliud ut pure terminum, & sic est ratio formaliter, aut comparate ad aliud ut ab eo patiatur, & sic est passio vel ad aliud ut ad locum continentem. Item si ad locum, vel tantum ut ibi existat, & est ubi, vel ut ibi taliter, & cum tali positione, & dispositione partium, & sic est situs. Quod si nec pertinet ad eius essentiam, nec illi inhæret, sed tantum afficitur, aut extrinsecus denominatur, aut denominatur ratione potentia activæ, aut non? si primum est actio, quo pacto calefactio, quæ ab igne profuit denominatur ignem agentem; si vero non ratione potentia denominatur, aut denominatur ut mensura, aut aliter, si ut mensura essendi est quando, quod si non denominatur ut mensura essendi erit habitus.

Hæc ratio quam adducit Fonseca paululum à me immutatur ut probabilior procedat, nam si ut profertur solum, & præcise ab eo auctore dicitur, aut pronuntietur multas patitur difficultates, quas in lucem edidit Hur. contra Rubium, quæ evitantur aliquomodo si disponatur hæc ratio ut à me traditur.

Præter has alia possunt rationes probabiles in hunc modum fabricari: prima, quia si ad ens completum ut aliqui volunt reducerentur prædicamenta ut ad vnum solum caput in tam universali, & tam confuso conceptu nimis confuse res omnes cognoscerentur. Quod etiam contineret si ad tria quasi capita, v. g. ad substantiam, accidens intrinsecum completum, & extrinsecum redigerentur tam diversa genera, neque ita explicite, distincte, & clare cognosci explicarique possent, ut petit perfecta, & vera scientia rerum, quam Aristoteles intendit his decem divisionibus tradere, ac docere; unde in hac numero ratione prædicamentorum spectavit Philosophus ut ad apte scientias addiscendas facilis aditus pateret, referreturque, quo facile, clare, ac distincte ingredi possemus ad rimandas, penetrandas, enumerandasque penitus rerum omnium naturas in talibus ordinibus à supremis generibus usque ad infimas species collocatas, simulque varios modos attingeremus afficiendi, & denominandi primam substantiam, quæ est primum subiectum, de quo omnia enuntiantur. In alijs vero divisionibus

bus non ita clare, expresse, & distincte proponuntur diversa genera, ac diversi modi reales efficiendi, & denominandi individuum, & singularem substantiam, quorum perfecta ac distincta cognitione rerum studio vacantes, sapientia apicem, & perfectionem consequantur.

Vnde cum potius claritati commodoque scientias adipscentium, quam rigori metaphysico consuluerit Aristoteles, non lydio lapide, sed pingui, ut dicitur, minerva debet hic prædicamentorum numerus examinari, quod oculis vsurpans Philosophus licet in medium protulerit, ut iam dixi, nunquam tamè data opera examinavit; amplectenda igitur est hæc divisio tanquam utilis, & accommodata; quia neque ens ita debet restringi, ut non capiat à vulgo ut ait P. Hurtado; neque ita divagari, ut non possit congruenti methodo circumscribi; vnde bene dividitur ens per varios conceptus intrinsecos, & extrinsecos. Denarius autem universalitatem quandam significat qui recte applicatur enti rebus universis inibibito. Architas Tarentinus insignis Pythagoricus in hanc imaginationem primus incidisse dicitur, quam Aristoteles, & ceteri Philosophi sequuti accuratius differentes de rebus ipsis, quam de prædicamentorum divisione. Fuere autem Pythagorici admodum numerorum observatores; Denarium autem rebus universalissimis ascribebant.

41 Secunda congruentia sit, quia omne quod est, vel est ens per se, & nulli alteri inherens, & sic est substantia, vel est alteri inherens, & sic est accidens, & hoc vel inheret ratione materiæ vel ratione formæ, vel ratione totius compositi in materia vel forma; si inheret ratione materiæ hoc potest esse tripliciter, quia vel inheret materiæ solum ab intrinseco, vel solum ab extrinseco, vel partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco; si solum ab intrinseco est quantitas, quia quantitas inest soli materiæ, & solum ab intrinseco, independentem ab omni alio; si autem inest solum ab extrinseco sic est ubi, quod resultat intrinsece in locato, ratione loci extrinseci, & convenit illi ratione quantitatis quam habet, si denique inest partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco ratione etiam materiæ, omne enim quod patitur, patitur ratione materiæ quam habet, & quia inest pallo ratione materiæ quæ est intrinseca, & ab agente quod est extrinsecum, ideo inest partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco, quare ratione materiæ habemus tria prædicamenta, quantitatem, ubi, & passionem. Si secundo inheret ratione formæ, hoc potest adhuc fieri tripliciter, vel enim inest omnino ab intrinseco, & est qualitas, quia qualitas sequitur formam solum, quæ est omnino intrinseca, neque quatenus talis pendet ab extrinseco, si est omnino ab extrinseco est quando, cum sit quasi causatum à tempore, quod est extrinsecum, & illud afficit rem temporalem ratione formæ illius, quæ durat, si est partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco est actio quæ convenit rei ratione formæ, cum vnumquodque agat quatenus est actu quod convenit rei ratione formæ, & inest partim ab intrinseco, quia principium illius est in ipso agente, & partim ab extrinseco, quia terminatur ad aliquod extrinsecum ad effectum nimirum, quare ratione formæ habemus alia tria prædicamenta, qualitatem, quando, & actionem.

42 Si tertio accidens inheret materiæ ratione
R. P. Ideph. de Penafiel, Theol. Schol. Tom. I.

totius compositi, eodem modo potest etiam esse tripliciter, id est vel omnino ab intrinseco, vel omnino ab extrinseco, vel partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco; si primum, est relatio, quia hæc non requirit extrinsecum efficiens, quia nascitur talis relatio ab ipso fundamento; si secundum est habitus, quia est denominatum extrinsece. Si est partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco est situs, seu positio quæ causatur ex ordinatione partium in toto, & in comparatione ad locum, partes enim sunt intrinsecæ ipsi toti, & locus est quoddam extrinsecum, atque ita causatur partim ab intrinseco, & partim ab extrinseco, quare ratione totius habemus tria alia prædicamenta, id est relationem, habitum, & situm, & sic sunt decem vnum substantiale, & novem accidentalia: sed hæc ratio, quia congruentia solum est, patitur similiter aliquas difficultates, sed quid mirum, quia omnis congruentia hanc conditionem induit, quia in hoc distinguitur à demonstratione, quod sufficit ut probabiliter numerus prædicamentorum persuadeatur, si quidem non tam evidenti ratione, quam probabilibus argumentis, ex auctoritate petitis innuitur.

Ut autem omnia prædicamenta memoria retineantur, sequentia carmina à Doctoribus solent tradi, in quibus singulis dictionibus singula prædicamenta suo designantur ordine.

Arbor sex natos fervore refrigerat vltos.

Ruri cras stabo, nec tunicatus ero.

Arbor indicat substantiam; sex indicat quantitatem, natos relationem; Fervore qualitatem; refrigerat actionem; vltos demonstrat passionem; ruri ubi; cras quando; stabo situm; tunicatus habere.

QVÆSTIO II.

*Verum suprema genera prædicamentorum
ita sint primo diversa, ut in nullo
genere superior conveniant.*

SECTIO I.

Sententia Adversariorum ponitur.

PRIMA sententia affirmat, ita P. Suarez in metaphysica, tom. 2. disp. 39. sect. 2. num. 23. ubi sic allerit, nihilominus dicendum est hæc omnia membra sub ente, & accidente distingui ut genera primo diversa, id est, sub nullo superiori genere contenta, neque omnia neque illorum aliqua.

Probatur primo auctoritate Aristotelis 1. Posteriorum, cap. 11. & ideo quasi per antonomasiam vocare solet prædicamenta genera; vnde ca. 9. prædicamentorum, ita concludit; de generibus ergo propositis, ea quæ sunt dicta sufficiant: & Porphyrius cap. de specie, ait in singulis prædicamentis esse species, quæ collocantur sub genere, & sub se non continent nisi individua, & genera, & Damascenus clarissime patrocinatur huic sententiæ in dialect. cap. 39.

Secundo ratione sic probatur, quia in sententia contraria, nulla potest reddi ratio sufficiens illius divisionis

S s s divisionis